

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Одним із головних завдань економічної політики держави є забезпечення розвитку ринку фінансових послуг. Нині ринок фінансових послуг є життєво необхідною складовою сучасної ринкової економіки. Ринок фінансових послуг є у сфері інтересів як бізнесу, так і пересічних громадян. Функціонування та розвиток ринку фінансових послуг прямо корелює з економічним зростанням країни, а відтак, і добробутом її громадян.

Метою цього дослідження є виявлення головних передумов становлення сучасного ринку фінансових послуг України, виокремлення основних етапів розвитку українського ринку фінансових послуг і характеристика їх особливостей.

Дослідженням питання розвитку ринку фінансових послуг України займалися такі науковці, як: Л. Алексеєнко, Г. Багратян, О. Барановський, Н. Внукова, А. Гальчинський, В. Геєць, У. Грудзевич, О. Іваницька, О. Кириченко, А. Ковальчук, В. Корнеєв, І. Кравченко, І. Лютий, О. Луцишин, С. Мошенський, С. Науменкова, В. Опарін, І. Рекуненко, О. Сохацька, А. Ткач, В. Федосов, С. Юрій та інші.

Становлення та розвиток фінансового ринку стали ключовим елементом стійкого економічного середовища, яке підтримує корпоративні ініціативи, забезпечує фінансування реального сектору економіки через залучення інвестицій, здійснення платежів та перерозподіл капіталів. Як каталізатор економічного зростання, фінансовий ринок істотно впливає на забезпечення суверенітету держави та реалізацію її національних інтересів в умовах глобалізаційних процесів [6, с. 170].

Об'єктивною передумовою розвитку ринку фінансових послуг є необхідність посередництва у взаємовідносинах його учасників щодо перерозподілу фінансових ресурсів [5].

Як фінансово-економічне явище, ринок фінансових послуг є динамічною та багаторівневою системою, у якій фінансові ресурси обертаються самостійно, відокремлено від кругообігу реальних товарів та послуг. Але, якщо зважати на той факт, що передача у користування фінансових ресурсів та капіталу відбувається шляхом реалізації фінансових активів та інструментів, то можна стверджувати, як зазначають С. І. Юрій та О. О. Луцишин, що за формулювання ринку фінансових послуг є розгалуженою системою грошових і фінансових потоків, які виникають у процесі перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу між власниками й позичальниками. Таким чином, за змістом фінансовий ринок

відображає кінцеву мету перерозподілу фінансових ресурсів, а саме механізм трансформацій заощаджень у інвестиції для ефективного розміщення тимчасово вільного капіталу між численними кінцевими споживачами та якомога результативнішого його використання в інвестиційній сфері [7, с. 55].

С. Мошенський зазначає, що сфера фінансових послуг почала свій розвиток в Україні в м. Одеса, коли з 30 жовтня 1796 р. почала функціонувати Одеська біржа, на якій здійснювали переважно торговельні операції зі зерном, з перекладними векселями, а також операції з іноземною валютою.

З кінця 1860-х рр. розпочався стрімкий розвиток ринку фінансових послуг: у Києві було створено перший акціонерний Приватний комерційний банк – 1868 р.; Київську біржову спілку – 1869 р.; Київський промисловий банк – 1871 р. А у 1914 р. в м. Києві вже функціонувало 15 банків, 9 банкірських контор та 18 спілок взаємного кредиту, в 1917 р. кількість банків та їх філіалів зросла до 35.

Після входження України до складу СРСР встановлено жорсткий державний контроль за ринком фінансових послуг. На той час приватних фінансових установ майже не було, і навіть обмін валют у приватному порядку визнавався як злочин. Лише в період реалізації нової економічної політики почав функціонувати ринок цінних паперів та здійснювалося недержавне страхування.

За існування СРСР функціонування ринку фінансових послуг регулювали Державний банк і Народний комісаріат. Ще з 1937 р. функціонували контрольно-ревізійні управління, одним з головних повноважень яких був жорсткий контроль за фінансовою звітністю установ, що діяли на ринку фінансових послуг.

Після здобуття Україною незалежності відбулися суттєві зміни в економічній системі. В 1991 р. прийнято Закон України «Про цінні папери й фондову біржу», який визначав умови та порядок випуску цінних паперів, регулював посередницьку діяльність в організації їх обігу. Наприкінці 1991 р. створено Українську фондову біржу, що заклала основи біржового ринку цінних паперів в Україні [2, с. 109].

Початком сучасного етапу розвитку ринку фінансових послуг в Україні можна вважати прийняття Верховною Радою України 12 липня 2001 р. Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», який і нині регулює головні аспекти функціонування ринків фінансових послуг. Крім цього закону в 2001 році було прийнято ще низку законів, що регулюють діяльність окремих видів небанківських фінансових посередників, а саме: Закон України «Про кредитні спілки», Закон України «Про інститути спільного інвестування», Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення».

У 2002 р. створено Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України (нині Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг – Нацкомфінпослуг). Основними завданнями Комісії були: проведення єдиної державної політики у сфері надання фінансових послуг; розроблення й реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг; здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і дотриманням законодавства в цій сфері; захист прав споживачів фінансових послуг; запровадження визнаних міжнародних правил розвитку ринків фінансових послуг [4, с. 96].

Починаючи з 2001 р. ринок фінансових послуг України динамічно розвивається. Проте загальний рівень розвитку ринку фінансових послуг залишається досить низьким [3]. Найрозвинутішою складовою ринку, попри всі ситуації, що складаються, залишаються банківські установи.

На основі проведеного дослідження умовно можемо виділити 3 основні етапи становлення та розвитку ринку фінансових послуг в Україні:

1796–1991 рр. – етап «генезису»;

1991–2001 рр. – етап «вегетації»;

2001р. і до сьогодні – етап «кульмінації» (рис. 1).

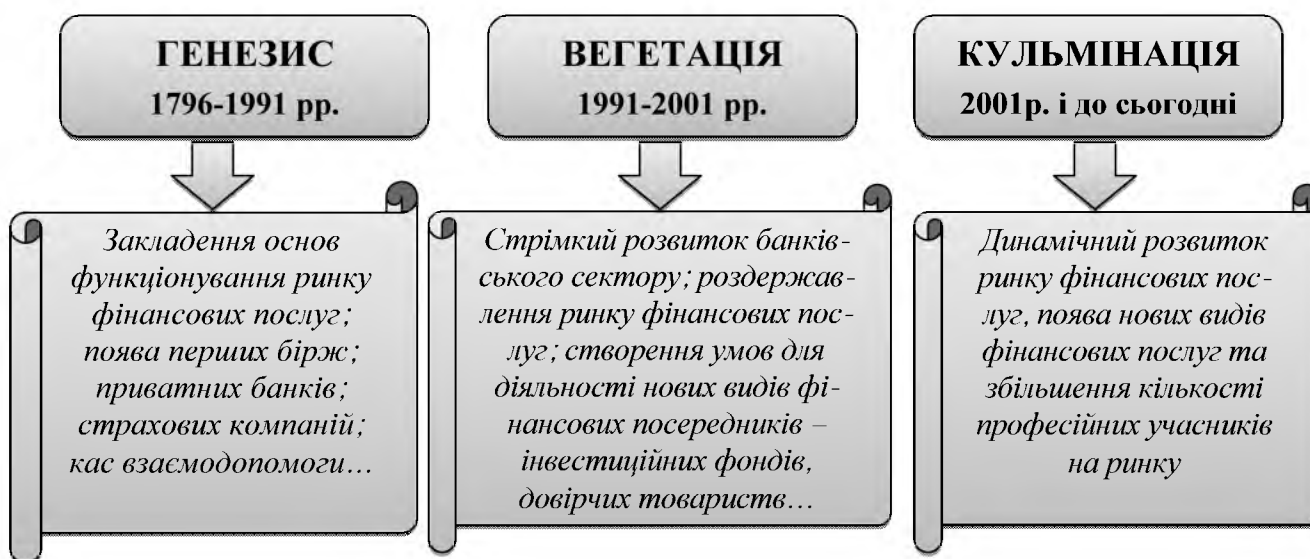

Рис.1. Етапи становлення та розвитку ринку фінансових послуг в Україні [1; 2; 3; 4]

Виходячи із вищезазначених етапів закономірно впливає той факт, що становлення ринкових відносин в Україні супроводжувалося формуванням і розвитком саме тих сегментів фінансової системи, котрі властиві ринковій економіці. Рисунок 1 демонструє, що в цьому аспекті ринок фінансових послуг є органічною складовою фінансової системи держави, що вирізняється як організаційною (зовнішньою) формою прояву, так й інституційною (внутрішнім змістовим наповненням) специфікою. Відтак, самим цікавим у

даному контексті є третій етап – «кульмінація», який, по своїй суті, є точкою біфуркації, після якої може настати або занепад – «відкат назад», або новий виток розвитку – перехід на якісно вищий рівень – «апекс».

З огляду на усе зазначене констатуємо той факт, що дослідження концептуальних засад ринку фінансових послуг як інституційної основи ринкової економіки не обмежується вивченням зовнішніх форм його прояву з характерними для нього фінансовими інститутами і правовими основами (інституційний підхід у вузькому розумінні). Нам потрібно глибоко усвідомити сутність та функціональне призначення ринку фінансових послуг як невід'ємної складової суспільного життя (інституційно-правові основи організації економіки в широкому розумінні) [7, с. 48].

Отже, можемо зробити висновок, що становлення ринку фінансових послуг в Україні – це складний і довготривалий процес, який розпочався ще в ХІХ ст. і триває до сьогодні. Ринок фінансових послуг відіграє провідну роль в забезпеченні економічного зростання, виступає механізмом акумуляції та перерозподілу вільних фінансових ресурсів, є складною, багатофункціональною системою. Його можна включати до категорії, так званих, інтегрованих складних ринків та розглядати (за економічною суттю) як певну сукупність економічних відносин, що виникають у результаті надання і споживання фінансових послуг у процесі перерозподілу фінансових ресурсів (заощадження – інвестиції) на фінансовому ринку, де його інститути виконують роль посередників щодо руху коштів від їх власників до користувачів, або в ході купівлі-продажу товарів на споживчому ринку (ринку товарів і послуг), де інститути ринку фінансових послуг опосередковують процеси обміну [7, с. 59]. Саме тому одним з пріоритетних завдань державної регуляторної політики має стати забезпечення сприятливих умов для довгострокового росту ефективно функціонуючого конкурентоспроможного ринку фінансових послуг та його переходу на якісно новий виток розвитку.

Література

1. Алексеєнко Л. М. Розвиток ринку фінансових послуг як запорука економічного зростання / Л. М. Алексеєнко // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 1. – С. 152–156.
2. Гармашова Ю. О. Передумови виникнення та генезис ринку фінансових послуг в Україні / Ю. О. Гармашова // Економіка та підприємство. – 2015. – № 5 (86). – С.107–111.
3. Кізіма Т.О. Аналітичний огляд інфраструктури фінансового ринку України: інституційний аспект / Т. О. Кізіма, О. О. Луцишин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Острог: Вид-во НУ«ОА», 2016. – № 2 (30). – С. 62–68.
4. Конарівська О. Б. Характеристика основних етапів становлення ринку небанківських фінансових послуг в Україні / О. Б. Конарівська // Економічні науки. – 2013. – № 10 (37). – С. 89–97.
5. Роль ринку фінансових послуг у розвитку національної економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1056112743190/finansi/rol_rinku_finansovih_poslug_rozvitku_natsionalnoyi_ekonomiki.

6. Халатур С. М. Особливості становлення фінансового ринку України / С. М. Халатур // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2013. – № 1 (31).– С. 170–172.

7. Юрій С. І. Ринок фінансових послуг як інституційна основа ринкової економіки / С. І. Юрій, О. О. Луцишин // Фінанси України. – 2010. – № 11. – С. 48–59.

Хорнат А. О., ст. гр. ФСТЗм-11
Костецький В. В., к.е.н., доцент

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Проблема управління оборотними активами підприємства аграрного сектору економіки є складною й багатогранною, оскільки менеджменту сільськогосподарських фірм необхідно одночасно забезпечувати збереження необхідного рівня платоспроможності із досягненням достатнього для успішного функціонування рівня прибутковості, враховуючи при цьому притаманні для галузі особливості кругообігу фінансових ресурсів.

Різні аспекти управління оборотними активами досліджувались у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких можна відмітити В. П. Бечка [1], І. О. Бланка [2], М. Я. Дем'яненка [3], В. В. Ковальова [4], С. П. Панич [5], Г. В. Савицької [6] та ін. Тим не менше, проблему пошуку ефективних методичних підходів до вказаного управління з врахуванням специфіки фінансово-господарської діяльності аграрних підприємств на сьогоднішній день не можна вважати остаточно вирішеною.

Розглянемо методики і підходи, спрямовані на підвищення ефективності управління оборотними активами, які нині є найбільш актуальними, набули широкого поширення та можуть бути прийнятні в системі фінансового менеджменту аграрних підприємств. Так, І. О. Бланком запропоновано чітку послідовність етапів реалізації політики управління оборотними активами, яка зводиться до проведення аналізу динаміки їхнього складу та структури, показників ефективності використання цих активів, формування їх необхідного обсягу, раціоналізації й оптимізації структури джерел фінансування [2, с. 301–380]. Значення цієї методики полягає у визначенні підходів до управління як загальним складом оборотних активів, так і в розрізі їх конкретних видів (запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів тощо).

Г. В. Савицька [6, с. 288–295, 406–420] пропонує застосовувати сукупність показників, необхідних для оцінки ефективності використання оборотних активів, у поєднанні з факторним аналізом і концентрацією зусиль на деталізованому дослідженні матеріальної частини таких активів. Практична